

## Tudományunk jelene és jövője a tét

Az International Network for Economic Method 2017. évi konferenciája San Sebastián, 2017. augusztus 28–30.

A gazdaságfilozófusok legjelentősebb nemzetközi szervezete, az International Network for Economic Method idej, sorrendben 13. biennáléjának (INEM 2017) az észak-spanyolországi fürdőváros, San Sebastián adott otthont. A társaság konferenciái mindig a tudományterület legfontosabb nemzetközi seregszemléit jelentik, s jó áttekintést nyújtanak a gazdaságfilozófia legfrissebb fejleményeiről. E rendhagyó tájékoztatóban, az eligazodást segítő, először röviden bemutatam a gazdaságfilozófia fejlődését, ezt követi a konferencia fontosabb eredményeinek összefoglalása a főbb témakörök szerint rendezve. Az írást a gazdaságfilozófia kilátásaira vonatkozó néhány, elkerülhetetlenül szubjektív megjegyzés zárja.

### Előzmények: egy fiatalon éretté váló tudomány

#### *Kialakulás és fejlődés*

A gazdaságfilozófia (vagy más néven közgazdasági metodológia) tudományunk legfiatalabb részterületei közé tartozik. Bár a metodológiai önreflexió egészen korán a közgazdasági gondolkodás részévé vált, az önálló közgazdasági metodológia létrejöttére egészen az 1970-es évekig kellett várni. A körülmények ekkor sem kedveztek, hiszen ekkoriban mind a neoklasszikus főáram, mind pedig az ezzel szemben kritikus irányzatok hangadói komoly érdeklődést tanúsítottak a módszertan iránt. Egy ilyen helyzetben egy, a közgazdaságtan frontvonalán kívüli metodológiai tábor legjobb esetben is csak a partvonalról való okoskodók gyülekezetének tűnt. Ez különösen annak volt köszönhető, hogy a metodológia megkülönbözteti magát a tisztán leíró jellegű tudománytörténettől, s emiatt automatikusan rávetül a normativitás árnyéka. Úgy tűnhetett, hogy a közgazdasági metodológusok jobban tudják, hogyan kell a tudományt művelni, mint azok, akik ténylegesen csinálják.

Az idegenkedésnek köszönhetően az önálló közgazdasági metodológia izolációba kényszerült, s nemcsak a gyakorlati tudomány, hanem például az elmélettörténet is

ellenszenvvel viseltetett a módszertani eredmények iránt. Az elmélettörténészek legtöbbször ma is idegenkednek a metodológiai szempontok figyelembevételétől. Hiába módosulna hatásukra a tudományunk múltjáról alkotott kép, a módszertani témák nem jutnak be sem a jelentős elmélettörténeti folyóiratokba, sem a konferenciák programjába. Ez egyre inkább idejétmúlt gyakorlatnak kezd tűnni, hiszen az elmélettörténészek között is vannak már erőteljes módszertani érdeklődést tanúsító kutatók.

A közgazdasági metodológia korai fejlődésére a legnagyobb hatást éppen egy olyan vita gyakorolta, amely 1990 körül zajlott az elmélettörténész E. Roy Weintraub és a mai gazdaságfilozófiát megalapító Mäki Uskali között. E vitában *Weintraub* [1989] kifejezetten ellenséges volt a metodológiával szemben, megvonva annak minden gyakorlati relevanciáját, s kifejezetten károsnak minősítve a közgazdaságtanra vonatkozó, ám a közgazdaságtanon kívüli gondolkodásnak még csak az ötletét is. Weintraub érvelése persze problémás, hiszen egy közgazdaságtantól elszakított metodológia elképzelése nem tűnik valószerűnek – vagy ha mégis az, a metodológusként önreflektáló gyakorlati közgazdász sem mentes ettől a kívül helyezkedéstől. Sokkal inkább arról van szó, hogy egy adott tudományt kívülről szemlélni kívánó metodológia az önvizsgálat nélkülözhetetlen eszköze, hiszen a szaktudományok módszertani problémái nem oldhatók meg a szaktudományok határain belül. Módszertani vitáink rendezésében a határhaszon-elmélet nem sokat segít. Weintraub felvetéseire rövidesen *Mäki* [1994] reagált, s egészen az alapvető definíciók szintjéig hatolva, tételesen cáfolta azokat. E vita jelentőségét mi sem mutatja jobban, mint hogy abba több olyan elmélettörténész is bekapcsolódott, akik munkásságukban az elhanyagolt metodológiai szempontot is érvényesítik. Bruce Caldwell például a metodológia esetleges normatív szerepvállalása körüli aggodalmakat oszlatta el (*Caldwell* [1990]). A sors furcsa fintora, hogy a korábbi vitatkozó felek közül többen mára a Duke University oktatóiként egymás közvetlen kollégái lettek.

A közgazdasági metodológia ma már rendkívül széles kutatási területet fed le. A legfontosabb kérdések tudományos gyakorlatunk alapkérdéseit érintik: ilyen az okság és az oksági érvelés szerepe az elméletalkotásban és különösen az ökonometriában, a közgazdasági modellek és a társadalmi valóság kapcsolata, tudományos realizmus és antirealizmus jelentkezése a közgazdaságtanban, a pozitív–normatív közgazdaságtan megkülönböztetése vagy az elmélet és a politikai ideológiák kapcsolata. A cél tehát a tudományos gyakorlat mélyebb megértése, az elméletalkotás, a kutatási módszerek és a gyakorlat kölcsönhatásának elemzése. A kezdeti önazonossági problémákra ma már senki sem emlékszik, a jól definiálható kérdésekre világos, áttekinthető és értelmes kutatási programok épülnek. Tudományunk fejlődése azonnal nyomot hagy a metodológián is, hiszen az új módszerek megjelenésével szinte egy időben megkezdődik azok kritikai célú módszertani vizsgálata is. A gazdaságfilozófia ennél azonban szélesebb kérdéskört tárgyal. A hagyomány szerint gazdaságfilozófia és közgazdasági metodológia szinonim fogalmak, ám ma már talán nem lenne értelmetlen a közgazdasági metodológiáról az átfogóbb gazdaságfilozófia egyik részterületeként beszélni. Egyes etikai kérdések tárgyalása, a jólét és a boldogság filozófiai vonatkozásainak vizsgálata, az igazságosság problematikája messze túlmutatnak a közgazdasági modell- és elméletalkotás azon hagyományos kérdésein, amelyek vizsgálatára a közgazdasági metodológia eredetileg létrejött.

A fiatal tudományszak rövidesen az érettség jeleit kezdte mutatni, hiszen a már idézett vitával egy időben sorra jelentek meg a mára nagy hírnevet szerző metodológusok összefoglaló munkái. *Boland* [1992] arra volt kíváncsi, hogy melyek azok a kérdések, amelyekre a neoklasszikus közgazdaságtan adekvát válaszokat tud adni. Célja nem a neoklasszikus ortodoxia védelme, hanem a kritikák helyes útra terelése volt, hiszen a hatókör helyes azonosítása nélkül a kritika aligha lehet hatékony. *Hausman* [1992] ma is alaplűnek számít, hiszen a kötet J. S. Mill nyomán hatásosan emeli a közgazdaságtan szelektív jellegét. Mivel a társadalmi jelenségek komplex oksági struktúrájából modelljeink mindig csak egy-egy mechanizmust tudnak kiemelni, a temérdek befolyásoló tényező kihagyása miatt még legjobb modelljeink is empirikus értelemben gyengén teljesítenek. Jó empirikus teljesítmény híján viszont el kell fogadnunk, hogy alapelveink helyességét csak az ezen alapelvek helyességébe vetett hitűnkre alapozhatjuk. Az általános tudományfilozófiában is gyakran idézett *Rosenberg* [1992] a közgazdasági metodológia legfontosabb kérdéseit messzebből indítva, a közgazdaságtan és a tudományfilozófia kölcsönhatását tisztázva tárgyalja. Rosenberg annak az egyre népszerűbbé váló mozgalomnak a mai vezéregyénisége, amely szerint a közgazdaságtan számos módszertani problémája megoldható, ha a közgazdaságtant biológiai tudománynak tekintjük.

A 2000-es évek elején jöttek a jelentős kézikönyvek is (*Kincaid-Ross* [2009], *Mäki* [2002]), amelyek egy már enciklopédikusan is leírható tudásanyag kialakulásáról tanúszkodnak. Ugyanezt jelzi az is, hogy 2003-ban a gazdaságfilozófia a filozófia és filozófiatörténet ütőerének számító Stanford Enciklopédiában is terjedelmes – s a sorozatos átdolgozásoknak köszönhetően egyre bővülő – szócikket kapott (*Hausman* [2012]).

### *Tudományos központok és szerveződés*

A metodológia fejlődésében a finn *Mäki Uskali* tevékenységének jelentősége nem értékelhető túl. Munkásságának legfontosabb eredménye két kutatóintézet létrehozása. A rotterdami Erasmus University gazdaságfilozófiai kutatóintézete (*Erasmus Institute for Philosophy and Economics*) nemzetközileg is élen járó gazdaságfilozófiai mester- és doktori programot visz, s mára a közgazdasági metodológia első számú központjává vált. Az intézet saját metodológiai folyóiratot szerkeszt (*Erasmus Journal for Philosophy and Economics*), amely nyitott a gazdaságfilozófia határvidékein tevékenykedő kutatók előtt is, miközben mintha a klasszikus metodológiai témák kezdenének háttérbe szorulni az intézet életében és az oktatásban is. A University of Helsinki néhány évvel fiatalabb intézete (*Centre of Excellence in the Philosophy of the Social Sciences*), részben a rotterdamiakkal együttműködve, inkább a metodológia tradicionálisabb témáira összpontosít, így a program kiemelt témája a modellalkotás és a közgazdasági realizmus (*Mäki* legfontosabb kutatási területe).

E két intézet mára a metodológustársadalom valódi központjaivá vált, az itt végző és dolgozó kutatók a szakterület vezéregyéniségei lettek, maguk az intézetek pedig nemzetközi vonzásközpontokká fejlődtek. A közgazdasági metodológia már csak azért is figyelmet érdemel, mert mára a gazdaságfilozófia azon kevés tudományterület egyikevé vált, amelyben hosszú ideje Európa játssza az irányító szerepet. Figyelembe véve

a közgazdaságtan sokat kárhoztatott amerikanizálódását, ez a fejlemény tovább növelheti a metodológia megbecsültségét. E két központon kívül különösen a lengyel kutatók aktívak a területen, több angol nyelvű metodológiai folyóiratuk működik, s még a vidéki gazdaságtudományi egyetemeken sem képzelhető el az oktatás és a doktori képzés a gazdaságfilozófia hangsúlyos szerepeltetése nélkül.

A metodológusok több nemzetközi szervezete (köztük külön európai a *European Network for the Philosophy of the Social Sciences*) közül az *International Network for Economic Method* (INEM) a legjelentősebb. A társaság története bő negyedszázaddal ezelőtt kezdődött, amikor a közgazdasági metodológia iránt elkötelezett és azt önállósítani kívánó néhány tucat kutató önálló nemzetközi szervezet létrehozásáról döntött. Érdekeség, hogy az alapítók egyike a 2005-ben elhunyt Csikós-Nagy Béla volt. Az angliai Taylor & Francis kiadónak köszönhetően a társaság saját (idén 24. évfolyamába lépett) folyóirattal és könyvsorozattal is büszkélkedhet. Konferenciáinak gyakorisága változott, a kezdeti évenkénti gyűléseket néhány éve a kétévenkénti konferenciák váltották fel.

## Az INEM 2017 konferencia – egység a sokszínűségben

A három napon át húsz szekcióban zajló tanácskozás a kortárs gazdaságfilozófia jól átfogható keresztmetszetét nyújtotta. A témák és nemkülönben az egyes előadások látogatottsága remekül tükrözi, hogy melyek a tudományterület legintenzívebb kutatást érdemlő és a legtöbb vitát kiváltó kérdései. Itt nincs esély a több mint 60 előadás bemutatására, még csak megemlítésére sem, erre azonban talán nincs is szükség. Az előadások jól illeszkedtek a gazdaságfilozófia már bemutatott kutatási területeihez az etikától az ökonometrián vagy a jólét kérdésein keresztül a mikro- és makroökonómia tradicionális kérdéseiig – elegendő tehát, ha a metodológia hagyományos kérdéseihez kapcsolódó előadásokra összpontosítunk.

A közgazdasági modellek mibenléte, társadalmi valósághoz való kapcsolódásuk módja és használatuk technikai (leíró és normatív) részletei töretlen népszerűségnek örvendenek: a kutatók e kérdést számos oldalról körüljárták, néha meglepő párhuzamokat állítva a közgazdasági episztemológia és más tudományok működése közé. Helyenként a diskurzus erős elmélettörténeti színezetet kapott, megpróbálva mai tudományunk alakját visszavezetni az elődök módszertani vívmányaira [*Margaret Schabas: Hume's proto-statistical methods in the science of commerce*]. Az általános tudományfilozófiát követve megkezdődött a strukturális realizmus mint a valósághoz való kapcsolódás módjának vizsgálata is [*Galbács Péter: Lucas on method. Structuralism in modern business-cycle theory*].

A modellépítés lehetséges motivációit is új megközelítések vizsgálják. Ezek egyike az, amikor a modelleket arra használjuk, hogy a világ számunkra releváns részeit szembeállítsuk velük – éppen úgy, ahogyan a szépirodalomban egy szereplő jellemét egy tőle gyökeresen különböző figura emeli ki. Ebben a stratégiában tehát a modell kifejezett előnye, ha különbözik a valóságtól, ahogyan híres pozitivistá tanulmányában ezt *Friedman* [1953/1986] is kiemelte. Az ezt a modellhasználatot feltérképező

kutatások tehát a modern közgazdaságtan lényegi, ám kellő mértékben még meg nem értett kérdéseire reflektálnak. A modellek ezen használata azonban feltételezi, hogy a valós társadalomra jellemző működési folyamatokra vonatkozóan már rendelkezünk tudással: az ellentétképzés révén csak azt emelhetjük ki, amiről előzetesen már sejtjük, hogy ott van [*Brian Albrecht–Brian Kogelmann: Models as foils*].

E kutatások hozzájárulhatnak ugyan a modellek körültekintőbb használatához és értékeléséhez, azonban a közvetlen deskriptív relevancia mint elvárás erőssége továbbra sem csökken [*Diane Coyle: Homo oeconomicus, AIs, Humans and Monkeys–Economic decision making and economic welfare*]. Egyre többen hívják fel a figyelmet arra, hogy a közgazdasági modellek használatának és értékelésének nincs egyetlen kitüntetett módszertana. A modellalkotás sikerkritériumai nem képezhetők le közvetlenül a kudarc kritériumaivá is. Ha tudjuk is, hogy mi tesz jóvá egy modellt, részletes és külön elemzést igényelhetnek a kudarc okai is [*Melissa Vergara Fernández: What do philosophical theories say about model failure?*]. Az a gondolat is gyökeret verni látszik, hogy a közgazdaságtan gyakran horizontálisan, a modellek közötti kiegészítő viszonyra alapozva halad [*Caterina Marchionni: Making progress horizontally*].

Bár az izoláció kiterjedt közgazdasági alkalmazásáról ma már sokat tudunk, továbbra is jelen vannak olyan közelítések, amelyek az erőteljes izoláció alapvető értelmét kérdőjelezzik meg. Az érvelés szerint az izolációra alapozott oksági tudás csak az okok következményeit tárhatja fel, a következmények okai azonban ezen az úton megközelíthetetlenek. A módszertani hiba itt az, hogy egy bizonyos változást egyetlen következmény egyedüli okának igyekszünk tekinteni, s ezt a képzetet izoláció segítségével erősítjük. Az izoláció azonban olyan oksági mechanizmusokat is kizár, amelyek szintén szerepet játszhatnak egy-egy hatás felmerülésében, vagyis a hatékony izolációval mintha mi magunk építenénk fel az ok-okozat közötti egyedüli mechanizmus képzetét [*Menno Rol: Methodologically rich and theoretically poor. How (not) to derive useful knowledge from policy interventions*].

Az izoláció tehát mindig körültekintően hajtandó végre, s mindig figyelembe kell venni az annak során blokkolt oksági mechanizmusokat is, amelyek működése további vizsgálatokkal tárható fel. A kulcsfontosságú magyarázó változók modellekből való kihagyása a gyermekpszichológiából származó eredmények szerint ráadásul azzal a következménnyel járhat, hogy végül a valóságot fogjuk a leegyszerűsített reprezentációkhoz torzítani. A folyamat végén a komplex oksági struktúra létezéséről is megfélekedzünk, s csak az absztrakt modellekben tükrözött oksági mechanizmusokat tekintjük a lehetséges gazdaságpolitikai beavatkozások elméleti alapjának [*Mickey Peled: Children’s games of make-believe and the financial crisis. The cognitive impact of omitting financial factors from macromodels*].

Ebben az összefüggésben külön kutatási témaként jelentkezik annak vizsgálata, hogy a különböző módszertani alapokon nyugvó közgazdasági modellekből hogyan tudunk egyáltalán a valóságra vonatkozó konzisztens tudáshoz jutni. Ez bizonyos esetekben nem olyan bonyolult, máskor szinte lehetetlen – sőt a megalapozó módszertan miatt esetleg fel sem merül a tudásfelhalmozás lehetősége, meg kell elégednünk bizonyos másodlagos (például prediktív) célok követésével [*Kobi Finestone: Mind the inference gap. The necessity of a dynamic solution*].

Egyes előadások konkrét témájuk bemutatásán kívül sikeresen hívták fel a figyelmet arra, hogy a közgazdasági metodológia a gyakorlati problémák megoldásában is hasznos. Bizonyos metodológiai megfontolásokra van szükség ahhoz, hogy megértsük, valójában mit teszünk és mit értelmes tennünk közgazdászként. A közgazdasági elemzések egyik velejárója például fogalmak használata és osztályozások végrehajtása, ennek azonban hatása lehet magára az elemzett dologra is – vagyis a társadalmi-gazdasági valóságra. Ez egy speciális visszacsatolást hoz létre a tudományos elemzés és az elemzés tárgya között, amelynek sajátosságát a fogalomhasználat és a tudatos egyének időnként fogalmi módosításokat is eredményező közreműködése adja. Ez az a jegy, amely a jelenséget a közismert és szinte mindenütt jelen lévő egyszerű visszacsatolásoktól megkülönbözteti [*Matti Heinonen: Monetary policy, insider trading and the evidential looping effect*].

Ugyancsak a gyakorlati problémák megoldását keresik azok a kutatások, amelyek célja algoritmusjellegű keretek kialakítása e problémák azonosítása érdekében. Itt tulajdonképp olyan döntési fák felvázolásáról van szó, amelyek szilárd elméleti alapokon állva valamely társadalmi jelenség végső okainak felderítésében és az azokhoz rendelhető gazdaságpolitikai intézkedések kialakításában adhatnak operatív támogatást [*Jaakko Kuorikoski: Growth diagnostics and contrastive evidence*]. Az érvelés szerint a módszer legfőbb erénye abban rejlik, hogy segítségével az összetett problémák hatékonyan vezethetők vissza elemi zavarokra, amelyek célzott intézkedésekkel várhatóan sikeresebben kezelhetők, mint ha nagyszabású reformokkal kezelnénk tévesen komplexnek hitt problémákat. Ez a szempont különösen a gazdaságpolitikai intézkedések társadalmi elfogadottságának összefüggésében érdemel figyelmet. Ugyanebbe a sorba illeszkedik az az előadás is, amely módszertani közelítésben tárgyalta az elméleti közgazdaságtanban felhalmozott tudás sikeres gazdaságpolitikai alkalmazásának feltételeit és körülményeit. Ezen a területen még kevés bizonyossággal rendelkezünk, s egyelőre csak jelöltjeink vannak (például hasznosság, előrejelző képesség stb.) a politikai relevancia kérdésének fogalmi alátámasztására [*Luis Mireles Flores: Credibility, relevance, and legitimacy in economics. On the knowledge transfer between science and policy*].

A konferencián komoly érdeklődés mutatkozott azoknak a – ma még újnak számító – megközelítéseknek a bemutatása iránt, amelyek a meglévő módszerek hatékony megújítói lehetnek. Ebben a szerepben természetesen a viselkedés-közgazdaságtant övezi a legintenzívebb figyelem, amely továbbra is a neoklasszikus ortodoxia fogalmi megújítójának tűnik [*Mario Rizzo: Rationality – What? Misconceptions of neoclassical and behavioral economics*].

Számos beszámoló szólt a kísérleti közgazdasági módszerek széles körű alkalmazásairól, a terepkísérletek mint kevésbé ismert alkalmazások még a nagy közösségi beruházások előkészítésében is szerepet kaphatnak [*Sreeja Jaiswal: Developing a quasi-experimental design for socio-economic and environmental impact evaluation of railways*].

Kétségtelen azonban, hogy itt a legnagyobb érdeklődést a Don Ross által vezetett kutatócsoportnak a konferencián bemutatott új kísérleti eredményei váltották ki. A standard mikroökonómiába is jó eséllyel behatoló eredmények szerint egyes döntési helyzetekben az aktorok nem elszigetelt alternatívákat mérlegelnek, hanem



az alternatívákat döntési környezetbe helyezve magatartási mintákat ütköztetnek. Egy esős reggelen nem az a kérdés például, hogy kimegyek-e futni, hanem az, hogy vagyok-e olyan elkötelezett futó, hogy a cudar időben is cipőt húzzak. Ha ezt a képet szeretném kialakítani magamról, s ha az egyedi döntésre vonatkozó helyzetet ebbe a keretbe helyezem, nagyon valószínű, hogy a futás mellett döntök. A kérdés vizsgálátára Ross és kutatótársai egyszerű játékelméleti keretet szerkesztettek, amelyben az alternatív kifizetések közötti választással hívták fel a figyelmet a keretre és szolgáltattak végre egyértelmű bizonyítékot annak korábban is sejtett működésére [*Don Ross és szerzőtársai: Do people bundle sequences of choices? An experimental investigation.*].

## Következtetések – mit várhatunk a közgazdasági metodológiától?

A konferencia lezárulta után feltehetjük a kérdést: melyek azok az általános benyomások, amelyeket a gazdaságfilozófusok legnagyobb nemzetközi seregszemléje közvetít számunkra? Ilyen először is a szakma szegmentáltsága, amely a szakterület fiatalosága és zártsága ellenére is feltűnő. A bemutatott kutatási területek olyannyira elkülönülnek egymástól, hogy sajátos terminológiájuk létezését is figyelembe véve, nem csoda, hogy a kölcsönös megértés mára a metodológián belül is veszélybe került. Ezt sok esetben maguk a szerzők is erősítik, hiszen gyakori jelenség, hogy ugyanazt a jelenséget vagy fogalmat szinonim kifejezések tucatjával jelölik, s mindezt anélkül, hogy a szóhasználat valamilyen módon differenciálható lenne, vagy valódi fogalmi különbségekre utalna [*Philippe Verreault-Julien: How possibly could economic models be “how-possibly explanations”?*].

Kitapintható volt, ahogyan a hallgatóság előadásról előadásra haladva mindig újabb és újabb vonalak mentén hasadt két részre. A témák mindegyikére igaz volt, hogy néhány kutatót jól láthatóan izgalomba képesek hozni, s tőlük érdemi kommentárok érkeznek – a többiek azonban jobbára már a főbb vonalakat sem értik. Az egyéni kreativitás és az új utak keresésének vágya néha meghökkenítő, de termékenynek tűnő kezdeményezéseket szül. Ilyen kísérlet például a jegybanki kommunikáció nyelvészeti elemzése, amelyben a szerzők egészen Wittgenstein nyelvfilozófiájáig leásva igyekeznek olyan keretet felépíteni, amelyben a jegybanki közlemények nyelvi tisztasága (a mondatok hosszúsága, a nyelvi megformálás egyszerűsége) lenne az elemzés szempontja [*Maximilian Düsterhöft–Thomas Schädlich: Language neutrality in macroeconomics. A case study on the central bank communication literature.*].

A közgazdasági metodológia tehát hamar posztmodern állapotba került: az alapkérdéseket sokan nem is merik feszegetni, jobbára csak óvatos tapogatódzások láthatók, és igen erős a kölcsönös megértés hiánya. Ezt a benyomást csak erősítették azok a kétes értékű felszólalások, amelyekben a szerzők mindössze saját olvasmányélményeikre reagáltak, vagy szabatosan összefoglalták a szakirodalomban már jelen lévő megállapításokat. Mindez talán kevesebb csodálkozást kelt, ha figyelembe vesszük a modern tudomány metodológusokat is mélyen érintő iparszerűségét. Az egyes kutatási területek közvetlenül releváns szakirodalmá is olyan ütemben bővül, hogy a pusztán követés is szakbarbárrá teszi a közgazdászt, a kitekintés pedig szinte lehetetlenné válik.

Mindebből azonban kár lenne a közgazdasági metodológia fajsúlytalanságára következtetni. Tudományterületünk egyre hatékonyabban hívja fel a figyelmet arra, hogy a tudományban (nem csak a közgazdaságtanban) a tudás pozitív tartalma közvetlenül függ a megalapozó módszertantól. Az, hogy valamit *hogyan* tudunk, alapvetően befolyásolja, hogy valójában mit tudunk, s hogy tudunk-e egyáltalán valamit [John Davis: Agent-based modeling's open methodology approach. Simulation, reflexivity, and abduction].

Bár a közgazdasági metodológia sem mentes a tudományokat jellemző működési zavaroktól, ezek jelenlétéből nem érdemes a metodológia jelentéktelenségére következtetni. A közgazdászokat a társadalomtudományok s különösen a filozófia részéről gyakran éri a módszertani naivitás vádja. Ismétlődő hibáink kétségtelen alapot adnak e kívülről érkező kritikáknak, ezek azonban nem metodológiánk minőségi, hanem mennyiségi elégtelenségét húzzák alá. A mainál sokkal több gazdaságfilozófiai megfontolásra van szükség, hogy ezek által közgazdasági válaszaink megbízhatóbbakká és szilárdabbakká váljanak – vagyis egy kicsit mindannyiunknak metodológussá kell válnunk. A gazdaságfilozófiai körök azok a fórumok, ahol tudatosabb közgazdászokká válhatunk.

### Hivatkozások

- BOLAND, L. A. [1992]: The principles of economics. Some lies my teachers told me. Routledge, London.
- CALDWELL, B. J. [1990]: Does methodology matter? How should it be practiced? Finnish Economic Papers, Vol. 3. No. 1. 64–71. o.
- FRIEDMAN, M. [1953/1986]: A pozitív közgazdaságtan módszertana. Fordította: Király Júlia. Megjelent: Friedman, M.: Infláció, munkanélküliség, monetarizmus. Szerk: Riesz Miklós. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 17–50. o.
- HAUSMAN, D. M. [1992]: The inexact and separate science of economics. Cambridge University Press, Cambridge, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511752032>.
- HAUSMAN, D. M. [2012]: Philosophy of economics. *Elérhető: Zalta, E. N.* (szerk.): Stanford encyclopedia of philosophy: <https://plato.stanford.edu/entries/economics>.
- KINCAID, H.–ROSS, D. (szerk.) [2009]: The Oxford handbook of philosophy of economics. Oxford University Press, Oxford, <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195189254.001.0001>.
- MÁKI, U. [1994]: Methodology might matter, but Weintraub's meta-methodology shouldn't. Journal of Economic Methodology, Vol. 1. No. 2. 215–231. o. <https://doi.org/10.1080/13501789400000018>.
- MÁKI, U. (szerk.) [2012]: Philosophy of economics. North Holland, Amszterdam.
- ROSENBERG, A. [1992]: Economics: mathematical politics or science of diminishing returns? Chicago University Press, Chicago.
- WEINTRAUB, E. R. [1989]: Methodology doesn't matter, but the history of thought might. The Scandinavian Journal of Economics, Vol. 91. No. 2. 477–493. o. <https://doi.org/10.2307/3440125>.

*Galbács Péter*